

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МІНІСТЕРСТВО УКРАЇНИ У СПРАВАХ СІМ'Ї, МОЛОДІ ТА СПОРТУ
ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

СЛОБОЖАНСЬКИЙ НАУКОВО-СПОРТИВНИЙ ВІСНИК

№ 4

Харків
2008

ББК 75
С 48
УДК 796

ISSN (print) 1991-0177
ISSN (online) 1999-818X

Key title: Slobozan`skij naukovovo-sportivnij visnik
Abbreviated key title: Slobozan`skij nauk.-sport. visn.

Збірник включає статті, в яких відображено матеріали сучасних наукових досліджень в галузі фізичної культури та спорту.
Збірник призначено для викладачів, тренерів, спортсменів, аспірантів, докторантів, наукових працівників та інших фахівців галузі.

Видання Харківської державної академії фізичної культури – № 4
Збірник наукових статей – українською, російською та англійською мовами.

Збірник включений до переліку фахових видань України, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт
(Перелік №3. Додаток до постанови президії ВАК України від 10.11.99 р. №3-05/11.
Свідectво державної реєстрації – КВ №12221-1105Р від 17.01.2007р.).

Видається з 1997р.

Друкується за постановою Вченої ради
ХДАФК від 28.10.2008 р. протокол № 4

Таблиця 2
Кількість медалей, які вибороли спортсмени-інваліди України в літніх паралімпійських іграх 1996, 2000, 2004 та 2008 років (за Прес-релізом за підсумками XIII літніх Паралімпійських ігор 2008 року м. Пекін, Китай. 6–17 вересня 2008 року)

Паралімпійські ігри	Медалі			Усього
	золоті	срібні	бронзові	
X літні Паралімпійські ігри 1996 року м. Атланта (США)	1	4	2	7
XI літні Паралімпійські ігри 2000 року м. Сідней (Австралія)	3	20	14	37
XII літні Паралімпійські ігри 2004 року м. Афіни (Греція)	24	12	19	55
XIII літні Паралімпійські ігри 2008 року м. Пекін (Китай)	24	18	32	74
Всього:	52	54	67	173

перших днів Паралімпіади всі зрозуміли, що Україна буде мати високий загальнокомандний результат. Ознакою Паралімпіади-2008 був колосальний вал рекордів. Надзвичайні, просто надзвичайні результати показували спортсмени-паралімпійці з усіх країн світу. Тільки українські спортсмени встановили 22 світових паралімпійських рекорди. Вперше в історії українського паралімпійського спорту п'ять спортсменів-інвалідів подолали рубіж майстра спорту України серед здорових спортсменів у плаванні [6]. Він підкреслив, що "після Афін в Національну паралімпійську команду України прийшли 58 нових спортсменів. Тобто ми маємо майже 50 % оновленого складу. Це свідчить про те, що ми продовжуємо працювати, як інституція, разом з Національним комітетом спорту інвалідів України, Міністерством молоді і спорту ми робимо таким чином, щоб була системна робота, пов'язана із забезпеченням спортивних результатів, і ми шукаємо можливостей, щоб не зупинятись і працювати на динаміку розвитку видів спорту" [6].

Висновки. Історію паралімпійського спорту як найвищого досягнення людської цивілізації слід вивчати.

Література

1. Бріскін Ю. А. Феномен XX століття – олім-

пійський спорт інвалідів / Ю. А. Бріскін // Спортивна наука України. – 2006. – № 2(3). – С. 3–8.

2. Мудрик В. І. Історичні особливості виникнення деяких назв міжнародних організацій спорту інвалідів / В. І. Мудрик // Спортивна наука України. – 2006. – № 2(3). – С. 10–12.

3. Прес-реліз за підсумками XIII літніх Паралімпійських ігор 2008 року м. Пекін, Китай. 6–17 вересня 2008 року // http://paralympic.naiu.org.ua/index.php?option=com_content.

4. Приступа Е. Закономерности развития паралимпийского спорта инвалидов / Е. Приступа, Т. Приступа, Е. Болях // Спортивна наука України. – 2006. – № 2(3). – С. 18–23.

5. Румар О. Загальна характеристика організації та проведення Параолімпійських ігор (1960–2000 роки) / О. Румар // Теорія і методика фізичного виховання і спорту. – 2001 – № 4. – С. 87–89.

6. Сушкевич В. Прес-конференція за результатами виступу вітчизняних паралімпійців на XIII літніх Паралімпійських іграх // http://paralympic.naiu.org.ua/index.php?option=com_content&task=view&id=75&Itemid=30.

7. Сушкевич В. Це був тріумф людських спроможностей / В. Сушкевич // Олімпійська арена, 2001. – Спецвипуск. – С. 38–39.

ІСТОРІЯ СТВОРЕННЯ ТА ПЕРВИННИЙ РОЗВИТОК ФОРМ, МЕТОДІВ, АСПЕКТІВ НАВЧАННЯ ОСНОВАМ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Лелека В. М.

Миколаївський державний університет ім. В. О. Сухомлинського
Інститут фізичної культури та спорту

Анотація. Лелека В. М. Історія створення та первинний розвиток форм, методів, аспектів навчання основам фізичної культури. У статті висвітлена історія виникнення, початковий розвиток форм, методів, теорій та систем навчання фізичній культурі на різних етапах існування суспільства, еволюція фізичної культури стародавніх часів. Розкриті методи навчання розвитку сили, спритності та витривалості. Відмічено, що люди того часу були надзвичайно спритними, загартованими, стійкими до знегод; відрізнялися добре розвинутою мускулатурою, пропорційним розвитком тіла. Простежена важлива деталь: тривалість і безперервність фізичної підготовки.

Ключові слова: історія, фізична культура, аспекти навчання.

Аннотация. Лелека В. М. История образования и первичное развитие форм, методов, аспектов

обучения основам физической культуры. В статье изложена история возникновения, начальное развитие форм, методов, теорий и систем обучения физической культуры на разных этапах существования общества, эволюция физической культуры древнейших времён. Раскрыты методы обучения развития силы, ловкости, выносливости. Отмечено, что люди того времени были чрезвычайно ловкими, закалёнными, стойкими к невзгодам; отличались хорошо развитой мускулатурой, пропорциональным развитием тела. Прослежена важна деталь: длительность и непрерывность физической подготовки.

Ключевые слова: история, физическая культура, аспекты обучения.

Abstract. Leleka V. The history of origin and initial development of forms, methods, aspects of teaching of physical training. In this article the author stated the history of origin of initial development of forms, methods, theories and physical training at different stages of society's existence, evolution of physical training in ancient times. The author disclosed methods of teaching of strength of dexterity, development and stamina. It is marked that people of that time were extraordinarily adroit, hard-tempered, proof to adversities; differed the well developed musculature, proportional development of body. Proslezhenaya is important detail: duration and continuity of physical preparation.

Key words: history, physical training, aspects of teaching.

Постановка проблеми. Історія фізичної культури включає в себе такі взаємопов'язані між собою напрямки, як історія систем фізичного виховання, історія провідних ідей, фактів, категорій і понять в сфері фізичної культури, історія методів, форм організації та засобів фізичного виховання, історія освіти фізичної культури.

Мета даної статті полягає в тому щоб глибше пізнати минуле та порівняти його з теперішнім часом, щоб правильно побачити майбутнє.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Величезне значення, проте, мав той факт, що люди того часу розуміли, що при гонитві потрібно бігати швидше, під час боротьби з диким звіром потрібно бути сильнішим і потрібно намагатися бути більш влучнішим при спробі поцілити у звіра, що втікає.

Першим ступенем в розвитку людського суспільства був первісний лад, що існував сотні тисяч років. Первісна праця не дивлячись на свою примітивність вимагала певної вправності, спритності, великої витривалості і фізичної сили, уміння полювати, ловити рибу, викопувати коріння. Тому дорослі вчили дітей бігати, плавати, кидати спочатку камені, а пізніше – дротики, списи, стрибати, лазити по деревах [20].

Дитина первісної людини, з'являючись на світ, не приносить з собою інстинктивного прагнення до виривання із землі коріння. Це прагнення породжується в ньому схильністю до наслідування. У своїх іграх діти прагнули відтворити працю своїх батьків. Звичайно, в житті кожної окремої дитини гра передуює праці, для нього гра старше за працю. «Але в житті суспільства, дійсне виривання коріння, звичайно, передувало відтворенню цього процесу в танцях дорослих і забавах дітей» [15, с. 63].

Процес передачі суспільно-історичного досвіду відбувається за допомогою певних форм спілкування між людьми [16].

В. Ф. Зибковець вважає за правильне, висловлене Г. Чайлдом положення: усвідомлене уміння є знання. Воно вказує, що усвідомлення практики починається в людському суспільстві дуже рано, а досвід практики поступово акумулюється [5].

Головним, основним в людській свідомості є знання, накопичені людством і узагальнені достатньою мірою. «Спосіб, яким існує свідомість і яким щось існує для нього – знання» [11, с. 63].

Повторюючись незліченну кількість разів, досвід привів стародавню людину до усвідомлення явища вправності, що виявилось результатом осмислення

практичної діяльності.

У більш пізній праці, оцінюючи барельєф оленя із слідами поразки, В. Ф. Зибковець вказує, що його учбове призначення безсумнівно: «Проблема навчання в первісному суспільстві займала чи не центральне місце в духовному житті суспільства цієї епохи» [6, с. 268].

Труднощі в боротьбі за існування і характер основного виробництва (полювання) вимагали від людини високої виучки [20].

Надзвичайно важливо відзначити, що поразкою зображень тварин займалися поза прямим виробничим процесом; точності попадання, зокрема, навчали не під час полювання, а в процесі стрілянини в зображення тварин, в статуетки. Це явно говорить про свідоме застосування вправ, що готують до майбутньої діяльності. Успіх в них породжував впевненість в подібному успіху і в дійсному полюванні. В процесі символічної поразки звірів металюною зброєю, при образному повторенні дій, мисливець тренував руку, якою метає, що збільшувало силу кидка і його влучність [16].

А. Г. Спиркін вважає, що вірування і дії, пов'язані з мисливською магією, органічно перепліталися з виробничою практикою. «Уподібнюючи зображення оригіналу, первісна людина стріляла в зображення, тим самим вчившись і, мабуть, навчаючи менш досвідчених краще стріляти в реальну тварину» [19, с. 243].

«До реальних інтересів навчання підростаючого покоління – вказує В. Ф. Зибковець – поступово залучилися помилки і забобони магічно-містичного характеру» [5, с. 24].

У поняття «вправа» входить удосконалення і посилення якої-небудь функції. Коли людина з метою вправи своїх можливостей створює особливі умови для його повторення, він стає суб'єктом самостійної форми поведінки, спорту. Думки про вправи і спорт Д. Н. Узнадзе розвиває в своїх «Психологічних дослідженнях». Людина може проводити рухи, які направлені не на здійснення заданої ззовні мети, а на саморух, тобто відбувається само зміцнення функції руху. Це само зміцнення руху означає також і розвиток його [21].

Свідомість в людському суспільстві не може бути не суспільною, оскільки в ньому зосереджений, акумульований весь попередній суспільно-історичний досвід людства. У освоєнні цього досвіду і полягає сенс явища суспільного життя, що носить назву

«навчання». Людина повинна вчитися, умови життя зобов'язують його до цього, тобто він повинен опанувати досвідом попередніх поколінь, а в його свідомості досвід фіксується у формі знань і навичок, стає усвідомленим, але оскільки це досвід суспільний, тому і свідомість людини на даному етапі історично конкретна [5].

Подальший розвиток наслідування пов'язаний з другою сигнальною системою: слово слідує за наслідуванням, фіксує його результат, потім вносить в нього істотні зміни, додаючи йому узагальнений і свідомий характер. Мова акумулює попередній досвід безпосередніх спостережень і унаслідувань, врешті-решт, вона руйнує наслідування і якби приходить йому на зміну. Це дозволяє, зокрема, дитині більш прямим і раціональним способом опановувати новими видами руху [18].

Наслідування – процес складний: перша фаза – попереднє орієнтування, що полягає в тому, що у людини в результаті спостереження за діями іншої особи складається зразок цих дій, що є «міркою для зображення»; друга фаза – опрацювання виконавчих реакцій, коли суб'єкт шляхом ряду проб приводить у відповідність свої рухи з наявним зразком до тих пір, поки «мірка і її подібність не стануть тотожними» [24].

Стосовно педагогічної психології наслідування виступає як складне і динамічне явище, що виражає особливості суспільної природи людини, потреба дитини в активному відношенні до людей і предметів людської дії. Наслідування якісно змінюється в процесі розвитку дитини при певних обставинах життя [8].

Подальше використання вправ укріплювало впевненість людей в їх необхідності; створювалась практика використання фізичних вправ.

У іншого племені – ведда – хлопчиків систематично навчали мистецтву збирати мед. Це відбувалося у вигляді гри, в якій брали участь і дорослі чоловіки. Хлопчики років тринадцяти, узявши стрілу і гарбуз, забиралися по ліановій драбині на дерево, пускали дим туди, де неначе були стільники, обрізали уявний мед, а потім спускалися вниз і тікали від бджіл [4].

Роблячи кам'яною сокирою, карби на дереві, вони з великою спритністю забиралися на нього за допомогою мотузки з сухожилля кенгуру; особливо складним було лазіння по гілках. Тюленів вони вбивали ударом дубини. При полюванні з собаками тасманійці бігали майже нарівні з ними, збуджуючи їх своїм наслідуванням голосу кенгуру. Все це вимагало не тільки спритності, але і значної сили. Жінки були хорошими плавцями (полюючи на тюленів, вони уплав добиралися до скель, де знаходилися ці тварини), крім того, вони чудово пірнали, здобуваючи молюсків на великій глибині.

Саме по собі полювання виступало як чинник фізичного розвитку людей первісного суспільства разом з своїм головним значенням – здобиччю їжі. Тому у багатьох народів практикувалося раннє навчання полюванню. Хлопчиків навчали поводженню з луком і стрілами з раннього дитинства. Вони вправлялися в стрілянині по рибах, використовуючи мотузку, прикріплену до стріли і до лука, щоб не впустити уражену здобич; складнішому полюванню їх навчали з 12-річного віку. Майстерність в стрілянині була

результатом ранніх і безперервних вправ. Так само рано залучали до полювання і в австралійському племені арунта, де особливу увагу приділяли навчанню різним метанням зброї [3]. Навчання в процесі виконання мисливських дій було поширено серед окремих племен при початкових стадіях ініціації, але це навчання не мало головного значення [22].

В Австралії замість кістки застосовувалася дощечка – «купдела» – завдовжки до 23 см і завтовшки 1 см. Щоб навчитися метати «купделу», людина повинна була пройти особливе тренування, навчитися потрапляти в стовбур акації на відстані близько 80 м [25].

Поєдинки вимагали попередньої підготовки, вички. Альфред Серчі, хлопцем, що потрапив в полон до австралійців, описує одну з ігор, що служить підготовкою до поєдинків. Один з граючих зображав з себе мішень, на грудях у нього був намальований невеликий червоний кружок, куди прагнули потрапити дротиками, наконечники яких для безпеки обгортали листям або обклеювали глиною. Ця гра вимагала незвичайної спритності від її учасників [17].

Хлопчики однієї групи пускали диски в бік своїх товаришів, а ті прагнули уразити диски дротиками; потім гравці мінялися ролями. «Для хлопчиків ця гра була не тільки розвагою, але і тренуванням – пише Маунтфорд – вона виробляла них окомір і влучність – якості, такі важливі в їх майбутньому житті. Сьогодні вони ще діти, але завтра стануть мисливцями і здобувачами їжі, а метою вже буде не дерев'яний диск, а тварини пустелі, що мчаться» [12, с. 22].

Навчання австралійців здійснювалося і за допомогою всіляких військових танців. Спенсер і Гіллен (1927) так описують один обрядовий танець у племені арунта: «... виконавці обряду – воїни, озброєні списами, бумерангами і щитами... танцюють, рухаючись вгору по руслу струмка.

Про навчання плаванню у австралійців «... плаванню навчають однаково хлопчиків і дівчаток, просто кидаючи їх у воду; таким шляхом вони швидко навчаються плавати...» [9, с. 35].

За твердженням Кетліна, в австралійських селищах широко були поширені ігри з бумерангом. При цьому австралійці з однаковою спритністю володіли обома руками. Цікавий прийом навчання, яким користувалися австралійці для однакового розвитку обох рук. Як тільки дитина досягала шести років, їй прив'язували за спину по черзі то ліву, то праву руку, примушуючи, таким чином, протягом декількох днів діяти однією тільки вільною рукою. Поступово дитина починала рівним чином володіти обома руками, що вельми важливо було в житті мисливця.

Фізичні вправи містяться і в мисливських танцях, де крім бігу і стрибків має місце наслідування рухам тіла і звичкам тварин. При обрядах ініціації учасники здійснюють біг по колу – «круговий біг» [9]. У багатьох публікаціях ці рухи кваліфікуються саме як фізичні вправи.

Юліус Ліпс, що вивчав питання ініціації в різних племен, відзначає, що присвяченню завжди передувало строго визначений період систематичного навчання, причому предметами цього навчання є головним чином фізичне загартування і посвячення в таємні правила релігійного ритуалу; хлопці під час підготовки повинні були довести, що вони володіють належною

чоловіку фізичною силою [10]. Г. Томсон в своїх роботах показує, що ініціанти змагалися в бігу з перешкодами, брали участь в боротьбі. Вищий ступінь посвячення супроводжувався довгими і болісними випробуваннями. Разом з позбавленням сну і їжі часто застосовувалися биття палицями; вибивання волосся, кровопускання, укуси зубів, вищипування комах, випробування вогнем і т. п. Під час церемонії «віліару», наприклад, випробування мало таку послідовність: люди рухаються в колону по-одному бігом з посвячуванням у середині, руки якого слабо прив'язані у шиї.

Таким чином, обряди ініціації, що тривали роками, здійснювали поступову підготовку представників молодого покоління до трудового життя мисливців і воїнів. У цьому не можна не бачити педагогічного методу, підказаного первісним людям умовами життя і усвідомленого ними.

Особливу увагу ескімоси приділяли навчанню дітей таким украй необхідним в їх життєвих умовах заняттям, як уміння поводитися з човном, їзда на санях і полювання. При цьому цікаво відзначити, що при навчанні звертали увагу на найважчі ситуації і запитували, як вчинять ті, кого навчають в тих або інших критичних випадках.

У вогнеземельців, які знаходилися на стадії родового ладу, була своєрідна культура, створена ними в боротьбі з суворою природою. Велике значення вони надавали загартуванню організму дитини: у одному з племен (янапи): дітей купали в морі незабаром після народження, щоб зробити здоровими і сильними; іноді їх масажували білою глиною. Вогнеземельські мисливці в процесі полювання повинні були дуже багато ходити і бігати, що було своєрідним тривалим тренуванням і робило їх надзвичайно спритними, загартованими, стійкими до знегод; ці люди відрізнялися добре розвинутою мускулатурою, пропорційним розвитком тіла. Сила рук їх була настільки велика, що вони стрілою пробивали наскрізь тушу звіра на відстані 50 і більше метрів.

Хлопчики племені апашей з раннього віку навчалися бігати. При цьому хлопчик спочатку бігав по рівнині, потім вгору і вниз по горбах. Його навчали скакати верхи і стрибати в холодну воду. Всі ці вправи були цілим комплексом тренування, направленим на те, щоб зробити дитину спритною, сильною і безстрашною.

Індійці тривало тренувалися до ігор. За описом Дж. Муні, індійці племені чероки (Північна Кароліна) включали в тренування атлетичні вправи. Зібравшись на зручному місці, вони оголювалися до поясу, розбивалися на дві партії і тренувалися до заходу сонця в бігу, стрибках, підкиданні м'яча.

Перекази про вчителя, що передавав досвід, широко поширені серед племен Америки. Багато обрядів індійців мають соціальний характер і «виконуються для навчання юного покоління», для цієї мети існують особливі суспільства; вона указує, що ряд тотемічних танців вимагав дуже сильної фізичної напруги, оскільки вони реалістично відтворювали такі заняття, як веслування, плавання, пірнання і т. п. [23].

Ходити діти бушменів, вчать в дуже ранньому віці, увіткнена в землю палиця служить їм опорою; вони грають, стягуючи один одного на шматку шкіри вниз по схилу піщаної дюни; хлопчикам дають ма-

ленький лук з тупими стрілами, а старших чоловіки беруть з собою в короткі мисливські походи. Дівчатка своїми заняттями наслідують матерів і інших жінок [7].

Одним із старих джерел, що оповідає про фізичне виховання народів Сибіру, є робота [14], де є декілька розділів про виховання «народу остяцького», і зокрема – про загартування. Молодих остяків з найранішого віку привчали до «стрілянини» з лука в звірів. Г. І. Георгі описує танці, боротьбу і «стрибання через поставлені вздовж жердини» у лопарів, наслідувальні звірам танці і метання стріл у тунгусів.

А. Ф. Анісімов приводить із цього приводу фольклорний матеріал: «Влітку військового вождя робота – навчати військовій справі чоловіків, щоб всі родичі знали військову справу. Він чоловіків навчав рубати мечами, стріляти з лука, стрибати, вивертатися від стріл, добре керування човном щоб знали, якщо звідки-небудь стріли летять, щоб вивертатися уміли. Один рід ділили навпіл: ті що навчалися до військового вождя йшли, ті що не навчалися на розчищеному місці навчатися починали» [1, с. 59].

Фізичні вправи евенків носили масовий характер; згідно переказу, вдень ставало темно, якщо всі члени роду починали вправлятися в стрілянині з лука. Військове навчання евенків розділялося на дві стадії. Першу стадію проходило все чоловіче населення роду. Цю частину навчання проводив військовий вождь роду. У навчання на другій стадії включалися складніші «військово-спортивні вправи» (термін А. Ф. Анісімова – автор). Їм навчали членів племені, які спеціально, готувалися до військової справи.

Силу розвивали за допомогою підняття і перенесення тяжкості; ця фізична якість була дуже важливою для мисливця, який повинен був доставити здобич в своє поселення, на якій би відстані від нього не був убитий звір. Тренування в піднятті тяжкості починалося з 8–10 років. «Хлопчику спочатку давали камінь, який він міг підвести самотійно із землі і обійти кілька разів навколо житла або ж по заданому напрямку. З місяця в місяць, з року в рік вага каменів збільшувалася, а відстань подовжувалася. Підліток, що тренується, вже не просто ніс камінь, а повинен був бігти з ним, перестрибуючи через перешкоди» [1, с. 65]. Необхідність перестрибувати разом з важкою здобиччю з крижини на крижину або з каменя на камінь під час переходу через річки вимушувала застосовувати таку вправу, як стрибки через різні перешкоди з великим вантажем. Під час полювання на диких оленів, особливо коли потрібно було наздогнати пораненого оленя, надзвичайне значення мало уміння швидко бігати, тому хлопчиків ескімосів навчали швидкому бігу по пересіченій місцевості на далекі відстані. Ця вправа прищеплювала мисливцю невтомність, витривалість, такі необхідні під час великих переходів при пошуках звіра і перекочуваннях, у військових походах. У навчанні хлопчиків використовувалися такі вправи, як стрілянина з лука, метання списа, гри в м'яч, гімнастичні вправи [1].

Г. А. Меновщиков описує цікаву методичну особливість проведення вправ у ескімосів вже в 60-і роки. Для проведення колективного бігу по колу розмічали три концентричні кола: зовнішній великий – для молодих чоловіків і хлопців, середній – для літніх людей і маленький – для хлопчиків послідовність в навчанні

мисливським діям: хлопчика навчають стрілянині з лука спочатку в куликів, у вихухолі і нарешті в оленя. Тільки після досягнення певного віку хлопчику дозволялося надіти прості лижі або сісти в байдарку [13].

У ескімоських народів хлопчик вже в 6–7-річному віці сам пробує виготовляти лук і стрілу; поки дитина росте, лук переробляється кілька разів з урахуванням можливостей юного мисливця; поступово ускладнюючись, він стає в руках хлопчика справжньою зброєю, пристосованою для самостійної діяльності; за допомогою такого лука хлопчик може здобувати дрібних звірів і птахів. До 10-річного віку хлопчика його лук відрізняється від зброї дорослих тільки своїм розміром. Іграшкові стріли також робляться з точним розрахунком їх тяжкості і величини по відношенню до лука і дитячої руки. Таким чином, й тут є певна методична послідовність в оволодінні метальною зброєю.

У Сибіру вимагали хорошої фізичної підготовки; військово-фізичні вправи, як вже мовилося, мали тому значну питому вагу. У стародавніх юкагірів, наприклад, на щорічних річних зборах окремих родів перевірялася військова підготовка воїнів за допомогою військових ігор [5], хлопці проходили суворе навчання, при якому, зокрема, застосовувався такий прийом: хлопці ставили на відкрите місце і одночасно з чотирьох сторін метали в нього тупі стріли, від яких він повинен був вивертатися; велику спритність вимагало і вправа під назвою «через колоду стрибок», а також метання в ціль і різноманітні стрибки.

Герої переказів навчаються в колективі під керівництвом старших або досвідченіших людей, індивідуальне навчання зустрічається набагато рідше: «Є підстави вважати, що виявлення відмінних якостей воїна-мисливця відбувалося на суспільних зборах», «молоді люди постійно тренувалися в стрілянині і на кожних суспільних зборах влаштовували змагання, причому переможець одержував приз» [2, с. 74].

У всіх переказах виразно простежується надзвичайно важлива деталь: тривалість і безперервність фізичної підготовки. Починали її завжди з легких вправ, які поступово ускладнювали, робили все більш важкими. У одній з оповідей азійських ескімосів гостям пропонують проробляти різноманітні фізичні вправи: кататися з берега річки, грати в м'яч, боротися.

В одному з переказів дід, коли підріс його онук, став учити його увертанню. Спочатку кидав у онука вугіллям з вогнем, але той від гарячого вугілля вивертася. Коли онук «вивертатися від вогню став», дід став стріляти в нього стрілами з вогненним вугіллям на кінці, коли ухилився онук, став звичайною стрілою стріляти, «але не міг відразу влучити».

На островах Меланезії до фізичного розвитку дитини дуже рано пред'являли високі вимоги, особливо до спритності. При цьому в навчанні плаванню і веслуванню на каное існувала система, відмінною рисою якої були послідовність і безперервність.

Навчання фехтуванню проходило у декілька етапів: спочатку вивчали технічні і тактичні основи фехтування (у 12–13 років), потім тренувалися на дерев'яній зброї протягом 2–3 років, до 15 років хевсур одержував справжню бойову зброю. Ця система військово-фізичного виховання проіснувала аж до XX століття через пережитки родового ладу, що збе-

реглися [24].

Подібні ж моменти характерні і для вірменського народу, де участь в колективних танцях носила масовий і обов'язковий характер. На всіх святах окрім танців, співу мали місце ігри, біг, боротьба, стрибки, метання. Все це могло здійснюватися лише при систематичному навчанні. «В процесі історичного розвитку – пише С. Лісициан – більшість танців, ігор та змагань поступово стали набувати нових якостей – риси світської фізкультури і світського мистецтва, особливо фізкультури для військового навчання хлопців, в якій велике місце відводилося військовим танцям». У вірменській мові терміни «варжаран», «варжаноц» та інші означали місця для вправи, навчання, тренування, змагання. «Варжак» – означає людина, що очолює навчання і тренування хлопців.

Методичні прийоми у народів епохи розкладання родового ладу відносяться вже до військово-фізичного навчання: у хевсур спочатку тренувалися з дерев'яним мечем і щитом, потім переходили до справжньої зброї; у савроматів навчання проводилося з дитячого віку, для навчання застосовувалася полегшена зброя.

Враховуючи методику та аспекти навчання фізичної культури в стародавні часи **можна зробити висновок**, що люди того часу були надзвичайно спритними, загартованими, стійкими до знегод; відрізнялися добре розвиненою мускулатурою, пропорційним розвитком тіла. Що стосується методики, виразно простежується надзвичайно важлива деталь: тривалість і безперервність фізичної підготовки.

Перспектива подальших досліджень в тому, щоб проаналізувати методику навчання фізичної культури та виявити її доцільність у підвищенні фізичної підготовки та здоров'я в стародавні часи. Порівняти фізичний стан суспільства народів епохи з фізичним станом людей сьогодення.

Література

1. Анисимов А. Ф. Родовое общество эвенков (тунгусов) / А. Ф. Анисимов. – Л., 1936 – С. 145.
2. Богораз В. Г. Военная организация у народов крайнего северо-востока и Сибири / В. Г. Богораз, В. И. Йохельсон. – СЭСТИЭ. – т. 2, 1957, С. 132.
3. Вуди Т. История австралийских племён / Т. Вуди. – М., 1926 – С. 160.
4. Зелигман В. С. Культура древних племён / В. С. Зелигман. – М., 1911 – С. 128.
5. Зыбковец В. Ф. Дорелигиозная эпоха / В. Ф. Зыбковец. – М., 1959 – С. 220.
6. Зыбковец В. Ф. Человек без религии / В. Ф. Зыбковец. – М., 1967 – С. 280.
7. Йохельсон В. И. Материалы по изучению юкагирского языка и фольклора. – Спб., 1900. – С. 131.
8. Ковалев А. Г. Взаимовлияние людей в процессе общения и формирования общественной психологии. В книге: Вопросы психологической личности и общественной психологии. / А. Г. Ковалев – Л., 1964, С. 190.
9. Летурно Щ. «Эволюция воспитания» / Щ. Летурно – Спм., 1900 – С. 87.
10. Липс Ю. – 1954, Происхождение вещей / Ю. Липс. – М., 1954 – С. 312.

11. Маркс К., Энгельс Ф. Из ранних произведений / К. Маркс, Ф. Энгельс. – М. 1956 – С. 633.
12. Маунтфорд Ч. П. Коричневые люди и красные песни / Ч. П. Маунтфорд // Путешествие по дикой Австралии. – М., 1958 – С. 157.
13. Меновщиков Г. А. «Эскимосы». / Г. А. Меновщиков. – Магадан, 1959 – С. 124.
14. Новицкий Г. Краткое описание о народе остяком. / Г. Новицкий – Новосибирск, 1715 – С. 187.
15. Плеханов Г. В. Литература и эстетика / Г. В. Плеханов. – М., 1958 – т. 1 – С. 63.
16. Пономарёв Н. И. Возникновение и первоначальное развитие физического воспитания / Н. И. Пономарев. – М. 1970 – С. 247.
17. Серчи А. «Среди австралийских дикарей» / А. Серчи. – М., 1928 – С. 197.
18. Сеченов И. М. Психологические исследования / И. М. Сеченов. – М., 1960 – С. 337.
19. Спиркин А. Г. Происхождение сознания / А. Г. Спиркин – М., 1960 – С. 345.
20. Столбов В. В. История физической культуры. / В. В. Столбов, И. Г. Чудинов. – М. Физкультура и спорт 1962 – С. 206.
21. Узнадзе Д. Н., Формы поведения человека. / Д. Н. Узнадзе // Труды Тбилисского Гос. Унта. – Т. XVII, Тбилиси, 1940 – С. 111.
22. Хамбди В. Физическая культура в первобытном обществе / В. Хамбди. – М., 1926 – С. 190.
23. Харузина В. М. «Примитивные формы драматического искусства» / В. М. Харузина – «Этнография», 1928 – №2 – С. 6.
24. Элашвили В. И. Фехтование в системе военно-физического воспитания хевсур / В. И. Элашвили. – КСИЕ. т.8, М., 1949, С. 67.
25. Элькин А. Коренное население Австралии / А. Элькин. – М., 1952 – С. 146.

ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАСАДИ ДІЯЛЬНОСТІ «ПОЛТАВСЬКОГО ТОВАРИСТВА СПРИЯННЯ ФІЗИЧНОМУ ВИХОВАННЮ ДІТЕЙ» (КІНЕЦЬ ХІХ – ПОЧАТОК ХХ СТ.)

Приходько Г. І., Воєнчук М. М.
Національна юридична академія України імені Ярослава Мудрого
Полтавський державний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

Анотація. Приходько Г. І., Воєнчук М. М. Організаційні засади діяльності «Полтавського товариства сприяння фізичному вихованню дітей» (кінець ХІХ – початок ХХ ст.). У статті надано результати вивчення історії відкриття на Полтавщині перших фізкультурних товариств. Створення «Полтавського товариства сприяння фізичному вихованню дітей» було даниною політико-економічному устрою держави та обумовлено потребами тогочасного суспільства. Спектр діяльності даного осередку, згідно уставу та інших документів, обіймав як організацію активних форм занять фізичними вправами – ігри та розваги на відкритих майданчиках (влітку та взимку), екскурсії-прогулянки, так і суспільно-корисні просвітницько-культурні заходи (у більшості для малозабезпечених верств населення) – устрій їдалень, літніх дитячих колоній, санаторіїв, ясел, денних притулків, тематичних публічних читань, концертних виступів, спектаклів.

Ключові слова: фізичне виховання, товариство, статут, мета і зміст діяльності, організаційні форми.

Аннотация. Приходько А. И., Воєнчук М. Н. Организационные основы деятельности «Полтавского общества содействия физическому воспитанию детей». В статье представлены результаты изучения открытия на Полтавщине первых физкультурных обществ. Создание «Полтавского общества содействия физическому воспитанию детей» было данью политико-экономическому устройству государства в конце ХІХ в. и обусловлено общественными потребностями. Спектр деятельности данной организации, согласно уставу и других документов, охватывал как организацию активных форм занятий физическими упражнениями – игры и забавы на открытых площадках (летом и зимой), экскурсии-прогулки, так и общественно-полезные культурно-просветительские мероприятия (преимущественно для малообеспеченных слоев населения) – устройство столовых, летних детских колоний, санаториев, яслей, дневных приютов, тематических публичных лекций, концертов, спектаклей.

Ключевые слова: физическое воспитание, общество, устав, цель и содержание деятельности, организационные формы.

Abstract. Prikhodko A., Voenchuk M. Organizing base of activities of the «Poltava society of assistance in physical training of children». The results of researching the opening first physical culture society in Poltavsky region are presented in article. The foundation of the «Poltava society of assistance in physical training of children» was caused by social needs and recognition of political and economic structure of state in the end of ХІХ c. Range of activity of this organization according to statutes and other documents included as organization of active forms of exercises – games and fun on the open air (in summer and winter), excursions and walks, as social useful, cultural and illuminative events (most of all – for low-income groups) – the organizing of dining halls, summer children colonies, health resorts, cruches, day asylums, theme public lectures, concerts, performances.

ОПТИМІЗАЦІЯ ЕМОЦІЙНО-ВОЛЬОВОЇ СФЕРИ КУРСАНТІВ ВІЙСЬКОВОГО ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ ЗАСОБАМИ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА СПОРТУ Горпинич О. О.	184
СОВРЕМЕННЫЕ ВЗГЛЯДЫ СТУДЕНТОВ И ПРЕПОДАВАТЕЛЕЙ НА ОСНОВНЫЕ СОСТАВЛЯЮЩИЕ ПРОФЕССИИ СПОРТИВНОГО ПСИХОЛОГА Джафарова И. С., Воронова Ю. В.	187
СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ ЭФФЕКТИВНОСТИ РАЗЛИЧНЫХ МЕТОДОВ ОБУЧЕНИЯ ФИЗИЧЕСКИМ УПРАЖНЕНИЯМ С УЧЁТОМ СВОЙСТВ НЕРВНОЙ СИСТЕМЫ ПОДРОСТКОВ Близнюк Ю. В.	192
СУЧАСНІ АСПЕКТИ ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ПРОФЕСІЙНО-ОРІЄНТАЦІЙНОЇ РОБОТИ З АБІТУРІЄНТАМИ В УКРАЇНІ Корнієнко І. Г.	196
СУЧАСНІ СТРАТЕГІЇ НАВЧАННЯ У СФЕРІ ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ В УМОВАХ ШКОЛИ Вілігорський О. О.	199
ФІЗКУЛЬТУРНО-СПОРТИВНИЙ КЛУБ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОГО ЗАКЛАДУ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНІ ФАКТОРИ ЙОГО СТВОРЕННЯ Бондар Т. С., Приходько І. І.	201
МОТИВАЦІЙНІ СТИМУЛИ, ЯКІ ВИЗНАЧАЮТЬ ВІДНОШЕННЯ УЧНІВ ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ ШКІЛ ДО ШКІЛЬНОЇ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ Сутула В. О., Бондар Т. С., Кочуєва М. М., Сенченко В. Г.	204
УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ЗВ'ЯЗКАМИ З ГРОМАДСЬКІСТЮ ЦЕНТРІВ РЕАБІЛІТАЦІЇ ОСІБ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ Стасюк О. М.	207
ФАКТОРЫ, ВЛИЯЮЩИЕ НА ПРОЯВЛЕНИЕ СТРЕССА В СПОРТИВНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ Туркин А. В., Габелкова О. Е.	210
Глава 6. ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ	215
ИСТОРИЯ РАЗВИТИЯ МАССОВОЙ ФИЗИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ В КИТАЕ Ван Сюе Мань, Бондарь А. С.	217
ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ПАРАЛІМПІЙСЬКИХ ІГОР (1980–2008 РОКИ) Карпюк Р. П.	221
ІСТОРІЯ СТВОРЕННЯ ТА ПЕРВИННИЙ РОЗВИТОК ФОРМ, МЕТОДІВ, АСПЕКТІВ НАВЧАННЯ ОСНОВАМ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ Лелека В. М.	224
ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАСАДИ ДІЯЛЬНОСТІ «ПОЛТАВСЬКОГО ТОВАРИСТВА СПРИЯННЯ ФІЗИЧНОМУ ВИХОВАННЮ ДІТЕЙ» (КІНЕЦЬ ХІХ – ПОЧАТОК ХХ СТ.) Приходько Г. І., Воєнчук М. М.	229
УПРАВЛІННЯ СИСТЕМОЮ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ШКОЛЯРІВ НА БУКОВИНІ (ДРУГА ПОЛОВИНА ХІХ–ПОЧАТОК ХХ СТ.): ОРГАНІЗАЦІЙНА СТРУКТУРА Цибанюк О. О., Палагнюк Т. В.	232
ИСТОГРАФИЧЕСКИЙ ПОДХОД В ИССЛЕДОВАНИИ СРЕДСТВ И ФОРМ ФИЗИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ И СПОРТА КИТАЯ Чжу Фен, Ван Лихуа	235

СЛОБОЖАНСЬКИЙ НАУКОВО-СПОРТИВНИЙ ВІСНИК

За достовірність представлених результатів відповідають автори

Відповідальний за випуск Н.М. Скляр

Редактор:

В.М. Каштанова

Коректор:

В.О. Калініченко

Комп'ютерна верстка Р.О. Малишев

Видавець – Редакційно-видавничий відділ Харківської державної
академії фізичної культури

Харківська державна академія фізичної культури

Україна, 61022, Харків, 22, вул. Клочківська, 99

(0572) 705-21-02

Підписано до друку 25.11.08. Формат 60х90/8.

Папір офсетний. Друк ризографія.

Ум. друк. арк. 31,16. Тир. 300 прим. Зам. № 256-08.

Надруковано СПД ФО Бровін О.В. Св-во 2708608999.

м. Харків, майдан Свободи, 7. Т. (057) 758-01-08, (8066) 822-71-30

СТИЛЬ
ИЗДАТ
ТИПОГРАФІЯ